אור הצפון — טומאת החטא וטהרתו

טומאת החטא וטהרתוכאמור במאמרנו הקודם, אם אדם אינו מגיע למדריגות העליונות ביותר בקרבת ה', הרי זה אסון גדול בשבילו ויש בזה פגיעה בהיותו בתור אדם. ולכן אמר משה: "אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה" (שמות לג:טו), כלומר אם לא נזכה למדריגה להיות בקרבת ה' בעצמו, כביכול, לא כדאי לנו לעלות לארץ וטוב לנו יותר למות במדבר.

ומכאן על אחת כמה וכמה, אם יש באדם איזו זיקה של חטא בודאי שיש פגם בחיותו. ומזה נבין מה שאמר דוד המלך ע"ה: "ולבי חלל בקרבי" (תהלים קט), כלומר שדוד ראה את עצמו בגלל חטאו בבחינת מת. והנה מופלא הדבר. חז"ל אומרים: "צדיקים במיתתם קרויים חיים" (ברכות יח). ואם במיתתם כה כל שכן בחייהם, שהם במעלה הגדולה ביותר של החיים. ואם הדברים הללו נאמרו בכל הצדיקים, על אחת כמה וכמה בדוד מלך ישראל המהוה קנה המדה של צדקות, אשר לפיה מעריכים בכתבי הקודש את מדריגת מלכי יהודה עד כמה שהלכו בדרך דוד אביהם. ועוד שנאמר עליו בפירוש: "דוד מלך ישראל חי וקים", שאף לאחר מיתתו הוא נשאר חי וקים לעולם. ועם כל זה, בגלל איזו פגימה דקה שנמצאה בדוד, שאי אפשר לקראותה בשם חטא, כפי שחז"ל מעידים: "כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה" (שבת נו), אמר דוד על עצמו שהוא בבחינת חלל, שהוא דומה למת.

ולכשנתבונן נוכל להסביר את הדבר. אנו רגילים לחשוב שמושג המיתה הוא הפסקת החיים. אבל לא כן הדבר. אמנם אצל בעלי חיים שכל חיותם היא התנועה החושית של האברים שבזה הם עולים על הדוממים והצומחים, מיתתם מתבטאת בהפסקת תנועה זו. אולם בני האדם חיותם היא חיי השכל, כדברי הכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב), לא נקרא האדם נפש חיה אלא לאחר שה' נפח בו נשמת חיים מלמעלה, "מאן דנפח מדיליה נפח", ולכן אם האדם חוטא הריהו פוגם בשכלו, בנשמה שה' נפח בקרבו, וכמוהו נפגם בחיותו, בנפש החיה שבו, והוא נעשה בבחינת חלל.

וכך מסבירים חז"ל את תפילתו של דוד שאמר: "תחטאני באזוב ואטהר" (תהלים נא) "וכי נטמא דוד? אלא העוון שהוא חלל הנפש וכן הוא אומר ולבי חלל בקרבי" (ילקוט שם). העוון פוגם בחיותו של הנפש והריהו נחשב כמת, וכשם שהמת מטמא כך החטא מטמא. ומכאן באים חז"ל לידי מסקנא "שכל העובר עבירה כאילו נטמא בנפש מת" (שם). וכמו שהוא זקוק להיטהר מטומאת מת, כך הוא זקוק להיטהר מטומאת החטא.

ומצד שני, כשם שפגם בשכלו של האדם כמוהו כמיתה ומביא טומאה, כך הגברת השכל כמוה כהגברת החיים. ולכן נקראת התורה חיים, כמו שאנו אומרים: "ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו". התורה נוטעת בתוכנו חיי עולם. וכל מי שאין בו תורה, חסר בו מן החיים, כפי שחז"ל

אומרים: "עמי הארצות אינם חיים" (כתובות קיא). וכך הם דורשים את הכתוב "כי טל אורות טלך וארץ רפאים תפיל" (ישעיה כו) - "כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאינו משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו" (שם).

ועוד יותר מזה, התורה יש בה כוח חיות כזה שלא רק מי שלומד אותה קשור עם החיים, אלא אף מי שמחזיק בה, הריהו נאחז באילן החיים ומתחיה על ידה, כדברי הכתוב "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג). ועוד אמרו חז"ל: "כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ומהנה תלמיד חכם מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה, ועליו נאמר: 'ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום'" (כתובות קיא). התורה היא סם החיים וכל מי שיש לו מגע עם תורה הריהו נוגע בחבל החיים ומתדבק במקור החיים.

ולמדנו עוד. חז"ל אומרים: "נשים במאי זכיין (פירש לעולם הבא)? באקרויי בניהו לבי כנישתא וכו'" (ברכות יז). אף נשים שבעצמן אינן לומדות ופטורות מתלמוד תורה, אבל בזה שהן מביאות את בניהן לבתי הכנסיות ולבתי המדרשות, הן מקבלות קשר עם התורה. ואם כי תורה זו אינה אלא למתחילים, לימוד אלף בית, בכל זאת תורה היא ויש בה סגולות החיים, והנשים זוכות על ידה לחיי עולם. כי זה לעומת זה עשה האלהים, כשם שכל פגם דק ברוממות העליה הרוחנית, פוגם בחיותו של האדם ומפיל אותו לארץ רפאים, כך כל מגע קל עם השכלת התורה והחכמה מעלה את האדם בסולם החיים ומכניסו לעולם הנצחי.

ולפי זה אפשר להבין למה תיקנו חכמינו לקרוא לפני חג הפסח פרשת פרה לפני פרשת החודש, כי לכאורה פרשת החודש נוגעת להכנות לחג והיא קודמת, ואילו פרשת פרה שבאה ללמד דיני הטהרה אין ענינה אלא בערב פסח שיש להיטהר לשם הקרבת קרבן הפסח. אולם כפי שביארנו, אין מדברים כאן על טומאת מת ממש, כי אי אפשר לנו להיטהר ממנה בזמננו, אלא בטומאת החטא, שכמוה, כאמור, כטומאת מת, וכשם שהיו חייבים להיטהר מטומאת המת לפני הקרבת קרבן הפסח, כן יש להיטהר מטומאת החטא. ובמה אפשר להיטהר מטומאה זו על ידי לימוד תורה שהוא סם החיים. ומשום כך, בזמן שאנו מתחילים לעסוק בתורה ולדרוש בהלכות פסח שלשים יום לפני החג, עלינו ללמוד גם דיני הטהרה מטומאת המת, כדי להתעורר על ידם לטהרה מטומאת העבירות, הבאה על ידי לימוד התורה.